Met de weg van het kruis mee

Loes Nobel

Loes Nobel

Met de weg

van het

kruis mee

NARRATIO

ISBN: 978 90 5263 491 3
NUR: 707

Illustratie omslag: Philip Nobel.

©2014 theologische uitgeverij Narratio,
Postbus 1006, 4200 CA Gorinchem
tel. 0183 62 81 88 e-mail: info@narratio.nl
Actuele informatie is te vinden op www.narratio.nl
Onze uitgaven zijn ook te koop via de boekhandel en
www.kerkboek.nl (ook in België)

Niets uit deze uitgave mag verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale bestandskopie, luisterboek, Digi–boek, Internet–PDF of op welke andere wijze dan ook, behoudens voor eigen gebruik, zonder de voorafgaande toestemming van de auteur.

Verantwoording

De Matthéüspassion van Johann Sebastian Bach is de drijfveer die mij tot het schrijven van dit werkje bracht.
Bach (1685) begon dit oratorium in 1728 te componeren.
De tekst bestaat naast het Evangelie van Matthéüs, hoofdstuk 26 en 27, ook uit koralen, recitatieven en aria's die geschreven zijn door de toenmalige dichter Brockes, door een zekere Picander en door Bach zelf.
De koralen zijn een uiting van wat er in de mensheid kan omgaan.
De recitatieven en aria's geven een reflex weer van het persoonlijk religieus gevoel van de mens uit alle tijden.

Al vanuit mijn jeugd heeft het luisteren naar de Matthéüspassion een bepaalde emotie in mij achtergelaten die zich met het jaar meer en meer verdiepte. Dit bracht mij uiteindelijk op de gedachte om de zangteksten van de passion te vertalen naar verhalende teksten.
Ik heb de vrijheid genomen om daarbij een ik-figuur uit de twintigste eeuw in te voeren die het lijdensverhaal meebeleeft en er met persoonlijke gevoelens op reageert. Dit als symbool dat het lijdensverhaal door de eeuwen heen levend is gebleven.
De ik-figuur wordt benaderd en aangesproken, maar wanneer zij zelf contact zoekt wordt zij niet opgemerkt. Want zij is uit een tijd die nog komen moet en dus nog niet op aarde aanwezig. Zij is als het ware de kiem in de generatielijn naar de toekomst die er latent al aanwezig is maar nog gerealiseerd moet worden.

Ook heb ik bekende feiten die in de Matthéüspassion niet zijn vermeld er tussengevoegd, zoals o.a. de voetwassing (joh.13), de doek van Veronica (uit de Apocrieven), de “zeven laatste woorden”, waarvan slechts enkele in de Matthéüspassion staan en de overige o.a. in Lucas 23,24. Marcus 15,34. Johannes 19,28.
Bovendien heb ik kort aandacht gegeven aan Maria, de moeder van Jezus, en aan Maria, de moeder van Judas.
Bewust heb ik in zo eenvoudig mogelijke taal en denkwijze onder woorden proberen te brengen hetgeen mij ontroerde en verwonderde in de muziek en de tekst van de Matthéüspassion. Waarbij ik de lijn van het oratorium zo veel mogelijk bleef volgen.

1

Matthéüs doopt de ganzeveren pen in de inkt en legt dan de hand op het perkament. Zijn vingers sturen de pen en vormen de letters.
Samen met vele anderen kijk ik over zijn schouders. De geschreven woorden laten wij tot ons doordringen en we proberen aan te voelen wat zij ons vertellen..

Eerst roept Matthéüs de dochters van Sion op, de vrouwen uit Jerusalem die de stammoeders zijn van de mensen die na hen komen.
Hij vraagt hen het leed van die ene Mens met hem mee te dragen, samen met hem te weeklagen over de pijn die een onschuldig man werd aangedaan.
Hij vraagt hen om hem te helpen de herinnering te verwerken wanneer hij het verhaal vastlegt en het daar zwaar mee heeft.
Ik luister naar zijn oproep en denk aan mijn dochter, aan mijn kleindochters, aan mijn zonen en kleinzonen en voel het wezen van een stammoeder door mij heen gaan.
“Dochters van Sion, voel met mij mee, kijk daar, zie!” zegt Matthéüs.
Maar wij weten niet wie, hoe, wat wij moeten zien en waar wij moeten zoeken.
Ik span mij in om te begrijpen en om samen met de vrouwen van Sion de woorden van Matthéüs in mij op te nemen.
“Wie?” vragen wij.

“Zie de Bruidegom…” wijst Matthéüs, “Zie in Hem het symbool van de Christus die in je geestbewustzijn is, ontmoet die Bruidegom,
ontmoet dat Christusbewustzijn in jezelf, in je geest, in je ziel, ontmoet dat licht en die liefde in jezelf, niet alleen wat er in jezelf is maar ook in wat er naar je toekomt,
ontmoet de Christusgeest die zich verbindt met de mens Jezus van Nazareth en daar een eenheid mee wordt.”
“Hoe moeten we Hem zien?” vragen wij weer.
“Hoe Hij als een lam wordt geofferd, zoals de lammeren geofferd worden bij de paasviering in oude tijden. Een viering die een herdenking is van de bevrijding van het joodse volk en van het vertrek uit Egypte.”
“Wat moeten wij aan Hem zien?”
“Het geduld, de liefde, de genade, van waaruit Hij het kruis, het zieleleed, het lichamelijk lijden draagt.”
“Waar moeten wij naar kijken?”
“Naar onze schuld,” wijst Matthéüs ons, “naar alle fouten die de mensheid in het leven maakt. Fouten die door gebrek aan liefde zijn ontstaan, waarvan Jezus alle schuld op zich neemt en daardoor aan het kruis wordt geofferd.”
Wij kijken elkaar vragend aan en leggen de handen op onze wangen. Een gebaar dat een niet- begrijpen uitdrukt.
De woorden van Matthéüs zijn ons nog een raadsel. Een geheim dat voor ieder van ons wellicht een eigen tijd heeft om ontsluierd te worden.

Ik loop over de stoffige wegen van Jerusalem en hoor de mensen om mij heen praten over de woorden van Jezus die, als ik ze samenvat, zei, dat wat je aan een ander doet, je dat ook aan Hem doet.
Woorden die je niet loslaten, waar je over denken moet.

Matthéüs vertelt.
Jezus ontmoet de apostelen en voorspelt de dingen die gebeuren gaan.
“Over enkele dagen is het Pasen,” zegt Hij,” en de Zoon des mensen zal dan overgeleverd zijn om te worden gekruisigd.”
“Gekruisigd?” hoor ik van verschillende kanten vragen. De stemmen klinken ontzet.
“Waarom?”
“Wat heeft Hij gedaan?”
“Waarom dit vonnis die de ergste straf is?”
“Wat is Zijn schuld, tot welke misdaden is Hij vervallen?”
De mensen nemen mij mee in hun verbijstering, in de schuldvraag, in het zoeken naar een antwoord.
We worden meegetrokken door en in de menigte tot voor het paleis van de hogepriester Kaïphas, waar de overpriesters, schriftgeleerden en de oudsten van het volk zich hebben verzameld. Zij beraadslagen erover hoe zij Jezus op een rechtsgeldige manier zouden kunnen beschuldigen, vastgrijpen en ter dood veroordelen. Maar dit zou niet op het paasfeest moeten gebeuren, want het volk zou zich ertegen verzetten en in oproer komen. Wat er in Bethanië plaats vond voorspelt dit immers.
Toen Jezus daar was, in het huis van Simon de Melaatse, kwam er uit het volk een vrouw naar Hem toe. Ze had een fles in de hand waarvan de sierlijkheid aangaf dat er kostbare vloeistof in zat. Zij goot die over Zijn hoofd zoals dat wordt gedaan bij mensen aan wie respect of dankbaarheid wordt betoond.
Toen de apostelen die zich altijd rond Jezus bevonden dit zagen verweten ze de vrouw dat zij verkwistend was. De vloeistof had bij verkoop veel kunnen opbrengen en het geld had aan de armen besteed kunnen worden.

Jezus luisterde naar het verwijt, maar gaf toen te kennen dat Hij het gebaar van de vrouw als een daad van eerbied en van dank zag voor hetgeen Hij op zijn tochten aan de mensen in nood gaf: troost, genezing, liefde en kracht.
"Maak je niet druk om deze vrouw," suste Hij de gemoederen, "Ze heeft de vloeistof over mij gegoten voor mijn begrafenis. Overal in de wereld en door alle komende tijden heen zal dit over haar worden verteld waardoor zij niet wordt vergeten."
Wie is die vrouw? vraag ik mij af. Wie was zij? Als zij zoals Jezus zegt door deze daad niet vergeten zal worden, waarom weten wij haar naam dan niet?
Is zij misschien Maria Magdalena, de meest begaafde vrouwelijke apostel van Jezus?
Wellicht hebben de schriftgeleerden en later de evangelisten en nog verder in de tijd de theologen haar naam niet kenbaar gemaakt omdat zij maar een vrouw is en in het denken van vele tijden het handelen van vrouwen niet in de mannenwereld past.
De hogepriesters en de schriftgeleerden herinneren zich hoofdschuddend dit gebeuren. Zij trekken hieruit de conclusie, dat het volk naar Zijn woorden luistert en met elkaar van gedachten wisselt hierover.
Ik luister naar hen, probeer tot mij te laten doordringen wat zij zeggen. Maar ik kom er niet ver me: een mij onbekende vrouw komt naast mij staan. Zij praat tegen mij, vertelt wat zij vindt van dat uitgieten van kostbare vloeistof over Jezus heen. Zij heeft Hem overal gevolgd. Zij heeft Zijn mensenliefde en geduld gezien, Zijn woorden gehoord, de dingen die Hij deed als wonderen ervaren.
Zij zou dat zalven van de voeten van Jezus ook willen doen. Hem daarmee haar respect betonen en haar overgave aan Zijn levenshouding, aan Zijn naastenliefde. Het zou een pogen zijn die levensleer te volgen.

Want zovelen leven met woede en wrok, met zinspelen op wraak en wreedheid. Spijt daarna geeft het overstelpende gevoel van boete te moeten doen en rouwen daarover. Dit breekt een hart. Misschien kunnen tranen dan het zuiverste water zijn dat schoon kan wassen, denkt zij.
"Kunnen tranen wellicht ook een symbolisch zalven van de voeten van Jezus betekenen?" vraagt zij zich af. Want spijt en verdriet verbrijzelen een hart en tranen zouden dan misschien als een genezende specerij werken.
"Ik liep mee met de menigte," vertelt ze verder, "die achter Hem aan ging in de richting van de rivier de Jordaan. Al uit de verte hoorde ik een stem die de mensen aanspoorde zich te laten dopen. Ik wist dat het de stem van Johannes de Doper moest zijn, want zijn naam en wat hij deed als wegbereider van Jezus was velen al ter ore gekomen.
Wat dopen betekende was aan mij en aan vele anderen ook al verteld. Ik zag Johannes in de rivier staan, tot boven de knieën in het water.
Toen hij ons zag aankomen, Jezus voorop, riep hij ons een welkom toe en even later doopte hij Jezus. Op dat moment zag ik een lichtstraal uit de hemel komen en toen wist ik dat deze Jezus van Nazareth, deze mens onder de mensen, die zoveel heilzaam werk deed, dat Hij toen de Christus, de Zoon van God werd."
Zonder zich verder om mij te bekommeren loopt de vrouw door…
Even voel ik mij aan mezelf overgelaten, weet ik niet wat en hoe te denken over haar woorden.
Een gewaarwording stroomt door mij heen: ik ben ik, een vrouw uit de tijd waarin ik leef, en tegelijkertijd ben ik één van de mensen die leeft in de tijd van het verhaal dat Matthéüs schrijft. Wat is het dat mij me één doet voelen met hen, maar tegelijk ook anders?

De vrouwen hebben open sandalen aan hun voeten. Ze dragen een recht vormloos kleed dat tot op de enkels hangt. Daaromheen valt een soort stola die het achterhoofd en de schouders bedekt.
Een losse zomerjurk naar de snit van de twintigste eeuw omhult mijn lichaam.
Maar dan wordt mijn blik getrokken door een man die kordaat en zelfbewust in de richting van de priesters en schriftgeleerden gaat.
Aan het koord om zijn middel hangt ter hoogte van zijn rechterheup een buidel.
Wat zou daarin zitten, vraag ik mij nieuwsgierig af.
Het is alsof hij een geheim met zich meedraagt. Lang kan ik hier niet over denken, zijn stem vraagt mijn aandacht:
"Ik wil ervoor betaald worden. Wat en hoeveel kunnen jullie mij ervoor geven als ik aanwijs, wie je pakken moet!" roept de man naar de hogepriesters en geleerden die boven op de trappen staan.
De notabelen overleggen met elkaar en bieden hem dan dertig zilverlingen aan. Hij lijkt daar tevreden mee te zijn.
Zonder nog een woord te verspillen draait hij zich om en loopt gedecideerd weg.
Misschien, met het geld in zijn handen, zal hij nu zoeken naar een gelegenheid en naar een juist moment om te verraden die hij verraden moet.
"Vrouwen van Sion," hoor ik in mijn binnenste de stem van Matthéüs roepen, "stammoeders van de mensheid!"
Ik luister, ik ben ook moeder, grootmoeder, stammoeder en er komt plotseling een gevoelsbesef in mij op van wat er door een moederhart heengaat dat een zoon heeft die dertig zilverlingen aanneemt en in ruil daarvoor iemand kwaad bejegent. Een zoon die één mens verraadt, verraadt ergens ook de wereld, verraadt de mensheid, verraadt zijn moeder

die hem gedragen, verzorgd en grootgebracht heeft.
“Dochters van Jerusalem, dochters van de mensheid, moeders van de wereld, help mij om onder woorden te kunnen brengen wat het lam Gods betekent, wat lijden wil zeggen, wat verraad inhoudt, wat moederharten doormaken die zonen hebben die lijden of zonen die verraad plegen …”
De stem van Matthéüs valt stil in mij.
Mijn ogen zoeken de man met de buidel aan het koord om zijn middel.
Ik zie hem niet meer.